

BOSHLANG'ICH TA'LIM JARAYONIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Raimberdiyeva Maftuna Abduraxmonovna

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16910903>

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilingan. Interfaol metodlarning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni, o'quvchilarning faolligini, ijodkorligini hamda hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi afzalliklari yoritilgan. Boshlang'ich sinflarda qo'llash mumkin bo'lgan samarali interfaol metodlar turlari keltirilgan hamda ularning amaliy qo'llash bo'yicha tavsiyalar berilgan. Maqola o'qituvchilar uchun dars jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etishda metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, interfaol metod, pedagogik texnologiya, ta'lim samaradorligi, ijodkorlik, hamkorlik, faol o'qitish.

Bugungi kunda ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar asosida dars jarayonini tashkil etish dolzarb masalalardan biridir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va muloqot ko'nikmalarini shakllantirish uchun interfaol metodlar katta ahamiyatga ega. Interfaol metodlar o'quvchilarni faollikka, hamkorlikka, erkin fikr bildirishga undaydi hamda o'zlashtirish samaradorligini oshiradi.

Interfaol metod — bu o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida faol muloqot, hamkorlik asosida tashkil etiladigan, o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etishga qaratilgan ta'lim usullaridir. Bu metodlarda o'quvchi bilimni tayyor holatda qabul qilmaydi, balki uni mustaqil izlanish, muloqot va tajriba orqali o'zlashtiradi. Asosiy belgilar:

- O'quvchi dars jarayonining markazida bo'ladi.
- O'qituvchi yo'naltiruvchi va fasilitator vazifasini bajaradi.
- Hamkorlikda ishlash, bahs-munozara va ijodiy yondashuv ustuvor bo'ladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda quyidagi interfaol metodlar samarali hisoblanadi:

- “Aqliy hujum” – berilgan mavzu bo'yicha imkon qadar ko'proq g'oyalar ishlab chiqish.
- “Klaster” – asosiy tushuncha atrofida kichik g'oyalarni tuzish va ularni bog'lash.
- “Insert” – matn ustida ishlash jarayonida belgilardan foydalanish orqali tushunilgan, tushunilmagan va yangi ma'lumotlarni ajratish.
- “Baliq skeleti” (Fishbone) – muammo sabablarini tizimli tahlil qilish.
- “Rol o'ynash” – o'quvchilarning turli vaziyatlarda o'zini tutishi va muammolarni hal qilish ko'nikmasini rivojlantirish.
- “Debat” – ikki yoki bir nechta guruh o'rtasida fikr almashish va o'z nuqtai nazarini himoya qilish.

Jadval -1. Interfaol metodlardan foydalanishning afzalliklari

Afzallik	Izoh
Faollik	O'quvchilar darsda passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi bo'ladi
Ijodkorlik	Yangi g'oyalar ishlab chiqish va ijodiy yondashuv rivojlanadi
Hamkorlik	Guruh va juftlikda ishlash ko'nikmalari shakllanadi
Motivatsiya	Dars jarayoni qiziqarli va mazmunli bo'ladi
Chuqur o'zlashtirish	Bilimlar mustahkam va uzoq muddatli esda qoladi

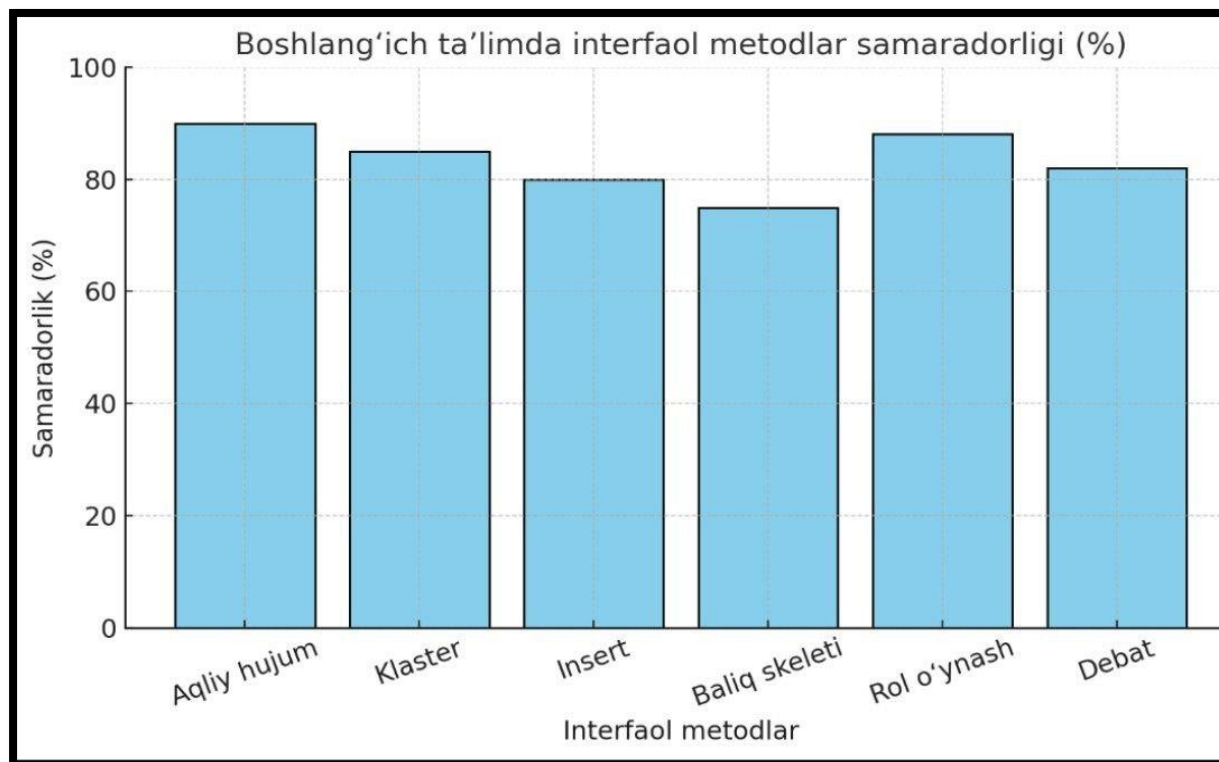
Amaliy tavsiyalar:

- ✓ Interfaol metodlarni tanlashda o'quvchilarning yoshi, tayyorgarlik darajasi va mavzu murakkabligini hisobga olish.
- ✓ Har bir metodni aniq maqsad asosida qo'llash.
- ✓ Guruh ishlarini baholashda nafaqat yakuniy natijani, balki jarayonni ham inobatga olish.
- ✓ O'quvchilarda muloqot madaniyati va tinglash ko'nikmasini rivojlantirish.

Diagramma-1. Boshlang'ich ta'limda qo'llaniladigan interfaol metodlar, ularning maqsadi va foydasi

INNOVATIVE
ACADEMY

Diagramma izohi: Yuqoridagi diagrammada boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llaniladigan asosiy interfaol metodlarning shartli samaradorlik foizlari tasvirlangan. Tahlil shuni ko'rsatadiki, "Aqliy hujum" metodi 90% samaradorlik bilan eng yuqori natija ko'rsatmoqda,

chunki u o'quvchilarda tezkor fikrlash, ijodkorlik va hamkorlikni kuchli rivojlantiradi. "Klaster" (85%) va "Rol o'ynash" (88%) metodlari ham yuqori natija berib, mavzuni yaxshiroq tushunish va muloqot ko'nikmalarini mustahkamlashda samarali hisoblanadi. "Insert" (80%) va "Debat" (82%) metodlari o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi, "Baliq skeleti" esa 75% samaradorlik bilan muammo sabablarini tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirishda foydalidir. Umuman olganda, barcha metodlar boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim sifatini oshirishga sezilarli hissa qo'shadi.

Shunday qilib, boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada faol, qiziqarli va samarali qiladi. Bu metodlar orqali o'quvchilarda nafaqat bilim va ko'nikmalar, balki mustaqil fikrlash, hamkorlik va ijodkorlik sifatleri ham rivojlanadi. Shunday ekan, zamonaviy boshlang'ich ta'lim darslarida interfaol metodlardan foydalanish o'qituvchining asosiy ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jalolov J.J. Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar. – Toshkent: O'qituvchi, 2023.
2. Mavlonova R.A. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: Fan, 2024.
3. Prince, M. (2024). Does Active Learning Work? Journal of Engineering Education, 93(3), 223–231.